

ISSN 2181-6883

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

1-son (2022-yil, fevral)

Jurnal 2001-yildan chiqa boshlagan

Buxoro – 2022

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal 2022, № 1

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrda qarori bilan **pedagogika** va **psixologiya** fanlari bo‘yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo‘lgan zaruriy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnal 2001-yilda tashkil etilgan.

Jurnal 1 yilda 6 marta chiqadi.

Jurnal O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2016-yil 22-fevral № 05-072-sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Muassis: Buxoro davlat universiteti

Tahririyat manzili: O‘zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko‘chasi, 11-uy

Elektron manzil: ped_mahorat@umail.uz

TAHRIR HAY’ATI:

Bosh muharrir: Adizov Baxtiyor Rahmonovich – pedagogika fanlari doktori, professor

Bosh muharrir o‘rinbosari: Navro‘z-zoda Baxtiyor Nigmatovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul kotib: Hamroyev Alijon Ro‘ziqulovich – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent

Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Begimqulov Uzoqboy Shoyimqulovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Mahmudov Mels Hasanovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Ibragimov Xolboy Ibragimovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Yanakiyeva Yelka Kirilova, pedagogika fanlari doktori, professor (N. Rilski nomidagi Janubiy-G‘arbiy Universitet, Bolgariya)

Qahhorov Siddiq Qahhorovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Mahmudova Muyassar, pedagogika fanlari doktori, professor

Kozlov Vladimir Vasilyevich, psixologiya fanlari doktori, professor (Yaroslavl davlat universiteti, Rossiya)

Mustafa Said Arslon, , filologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Tadjixodjayev Zokirxo‘ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor

Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor

O‘rayeva Darmonoy Saidjonovna, filologiya fanlari doktori, professor

Durdiyev Durdimurod Qalandarovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Mahmudov Nosir Mahmudovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Olimov Shirinboy Sharopovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Chariyev Irgash To‘rayevich, pedagogika fanlari doktori, professor

Qiyamov Nishon Sodiqovich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Qahhorov Otabek Siddiqovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

To‘xanov Qahramon Rahimboyevich, filologiya fanlari doktori, dotsent

Hayitov Shodmon, tarix fanlari doktori, professor

To‘rayev Halim Hojiyevich, tarix fanlari doktori, professor

Rajabov Qahramon, tarix fanlari doktori, professor

Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Muhitdinova Xadicha Sobirovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Niyozmetova Roza Hasanovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Qurbonova Gulnoz Ne‘matovna, pedagogika fanlari doktori (DSc)

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МАСТЕРСТВО

Научно-теоретический и методический журнал

№ 1, 2022

Журнал включен в список обязательных выпусков ВАК при Кабинете Министров Республики Узбекистан на основании Решении ВАК от 29 декабря 2016 года для получения учёной степени по педагогике и психологии.

Журнал основан в 2001г.

Журнал выходит 6 раза в год

Журнал зарегистрирован Бухарским управлением агентства по печати и массовой коммуникации Узбекистана.

Свидетельство о регистрации средства массовой информации № 05-072 от 22 февраля 2016 г.

Учредитель: Бухарский государственный университет

Адрес редакции: Узбекистан, г. Бухара, ул. Мухаммад Икбол, 11.

e-mail: ped_mahorat@umail.uz

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Главный редактор: Адизов Бахтиёр Рахманович – доктор педагогических наук, профессор

Заместитель главного редактора: Навруз-заде Бахтиёр Нигматович – доктор экономических наук, профессор

Ответственный редактор: Хамраев Алижон Рузикулович – доктор педагогических наук (DSc), доцент

Хамидов Обиджон Хафизович, доктор экономических наук, профессор

Бегимкулов Узакбай Шаимкулович, доктор педагогических наук, профессор

Махмудов Мэлс Хасанович, доктор педагогических наук, профессор

Ибрагимов Холбой Ибрагимович, доктор педагогических наук, профессор

Янакиева Елка Кирилова, доктор педагогических наук, профессор (Болгария)

Каххаров Сиддик Каххарович, доктор педагогических наук, профессор

Махмудова Муяссар, доктор педагогических наук, профессор

Козлов Владимир Васильевич, доктор психологических наук, профессор (Ярославль, Россия)

Мустафа Саид Арслан, доктор филологических наук, профессор (Турция)

Таджиходжаев Закирходжа Абдусаттарович, доктор технических наук, профессор

Аманов Мухтор Рахматович, доктор технических наук, профессор

Ураева Дармоной Саиджановна, доктор филологических наук, профессор

Дурдыев Дурдымурад Каландарович, доктор физико-математических наук, профессор

Махмудов Насыр Махмудович, доктор экономических наук, профессор

Олимов Ширинбой Шарофович, доктор педагогических наук, профессор

Чариев Иргаш Тураевич, доктор педагогических наук, профессор

Киямов Нишон Содикович, доктор педагогических наук, профессор

Каххаров Отабек Сиддикович, доктор экономических наук (DSc)

Тухсанов Кахрамон Рахимбоевич, доктор педагогических наук (DSc)

Хайитов Шодмон, доктор исторических наук, профессор

Ражабов Кахрамон, доктор исторических наук, профессор

Тураев Халим Хожиевич, доктор исторических наук, профессор

Мухитдинова Хадича Собировна, доктор педагогических наук, профессор

Ниёзматова Роза Хасановна, доктор педагогических наук, профессор

Шомирзаев Махматмурод Хурамович, доктор педагогических наук (DSc)

Курбонова Гулноз Нейматовна, доктор педагогических наук (DSc)

PEDAGOGICAL SKILLS

The scientific-theoretical and methodical journal

№ 1, 2022

The journal is submitted to the list of the scientific journals applied to the scientific dissertations for **Pedagogic** and **Psychology** in accordance with the Decree of the Presidium of the Ministry of Legal office of Uzbekistan Republic on Regulation and Supervision of HAC (The Higher Attestation Commission) on December 29, 2016.

The journal is published 6 times a year

The journal is registered by Bukhara management agency for press and mass media in Uzbekistan.

The certificate of registration of mass media № 05-072 of 22 February 2016

Founder: Bukhara State University

Publish house: Uzbekistan, Bukhara, Muhammad Ikbol Str., 11.

e-mail: ped_mahorat@umail.uz

EDITORIAL BOARD:

Chief Editor: Pedagogical Sciences of Pedagogy, Prof. Bakhtiyor R. Adizov.

Deputy Editor: Pedagogical Sciences of Economics, Prof. Bakhtiyor N. Navruz-zade.

Editor: Doctor of Pedagogical Sciences(DSc), Asst. Prof. Alijon R. Khamraev

Doctor of Economics Sciences Obidjan X. Xamidov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Uzakbai Sh. Begimkulov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Mels Kh. Mahmudov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Holby I.Ibrahimov

Ph.D. of Pedagogical Sciences, Prof. Yelka K. Yanakieva (Bulgaria)

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Siddik K. Kahhorov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof.M.Mahmudova

Doctor of Psychology, Prof. Vladimir V. Kozlov (Yaroslavl, Russia)

Doctor of Philology, Prof. Mustafa Said Arslon (Turkey)

Doctor of Technical sciences, Prof. Mukhtor R.Amanov

Doctor of Technical sciences, Prof. Zakirkhodja A. Tadjikhodjaev

Doctor of Philology, Prof. Darmon S. Uraeva

Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Prof. Durdimurod K. Durdiev

Doctor of Economics, Prof. Nasir N. Mahmudov

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Shirinboy Sh. Olimov

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Nishon S. Kiyamov

Doctor of Economics Sciences Otabek S. Kahhorov

Doctor of Philology Kaxramon R. Tuxsanov

Doctor of Historical science, Prof. Sh. Hayitov

Doctor of Historical science, Prof. Halim H. Turaev

Doctor of Historical science, Prof. Q. Rajabov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Maxmatmurod X. Shomirzaev

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Xadicha S. Shomirzaev

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Roza X. Niyozmetova

Doctor of Pedagogical Sciences Gulnoz N. Qurbonova

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA	7
G'olibjon OTAMURODOV, Elyor ALKAROV, Bahodir XURRAMOV. Malaka oshirish jarayonlari tahlili va uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimi imkoniyatlari	7
Riskeldi TURGUNBAYEV. O'quv tezaurusi va talaba leksikoni orasidagi munosabat haqida	13
Ixtiyor XOLIQOV. Oliy ta'lim muassasalari talabalari o'rtasida pedagogik kompetensiyani shakllantirish	17
Венера КАРИМОВА. Анализ международного опыта повышения квалификации педагогических и руководящих кадров высших образовательных учреждений	19
Zuvur TOIROV. Ta'lim tizimida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni o'rganish masalalari, yechimlari va istiqbollari	24
Shoira USMANOVA. Kasbiy shakllanishda ijtimoiy faollik va intellekt dinamikasi	28
Diyora AVEZMURATOVA. Talabalarning o'quv - biluv faoliyatini rivojlantirishda muammoli ta'limning pedagogik-psixologik o'ziga xosliklari	31
Dilnoza AXMEDOVA. Kredit-modul tizimida talabalar mustaqil ishlarini tashkil etishning asosiy shakllari	34
Farrux RAXIMOV. Chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishlarida virtual ta'lim texnologiyalari yordamida chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini o'qitish samaradorligini oshirish	37
Matluba ZARIPOVA. Bo'lajak o'qituvchilarni modulli o'qitishga tayyorlash texnologiyasining nazariy asoslari	40
A'lamjon IBRAGIMOV. O'qituvchining kognitiv kompetentligi tushunchasi: konseptual yondashuv	44
Sohibjamol JO'RAYEVA. Pedagog imijini tavsiflovchi shaxslilik xususiyatlari	50
Shamsiya ALIMOVA. O'quvchilarda o'z faoliyatlarini baholash va tashxislash ko'nikmalarini shakllantirish	57
Xasan BAXROMOV. Tibbiy oliy ta'limda o'qituvchi - vrach - klinist munosabatlari (xorijiy tajriba misolida)	62
Shoira DUSMUXAMEDOVA. Kattalar ta'limi samaradorligida psixologik va androgogik bilimlarning ahamiyati	66
Firuz KADIROVA. Research methods of "teaching reading skills to the students of higher education"	70
Zilola RASULOVA. Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining ijodkorligini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish	75
Chori XAYRULLAYEV. Yangi O'zbekiston sharoitida yoshlar ma'naviyatini yuksaltirishning asosiy omillari	79
Xurshida YULBARSOVA. Zamonaviy ta'lim tizimida kommunikativ kompetentlikni shakllantirishning integratsion shart-sharoitlari	83
Ихтиёр КУРБАНОВ. Проблемы столкновения идей сформированно инновационной личности современного государства	86
Abdimumin RASULOV, Muhammadrasul IBRAGIMOV. Pedagogik qobiliyatni baholash usuli	90
Marhabo ASHUROVA. Husayn Voiz Koshifiyning "Futuvvatnomai Sultoni" asarida ustoz-shogird munosabatlarining yoritilishi	96
Farida OCHILOVA, Durdona DAVLATOVA. Bolalar nevrozini bartaraf etishda art-terapiya usullaridan foydalanish	100
Ziyodullo ELOV. Nutqda uchraydigan buzilishlar va ularni yuzaga keltiruvchi sabablarning bola ruhiyatiga psixologik ta'siri	103
Anjim SHAMSHETOVA. Ekologiya va biz	106
Firuz SIROJIDDINOVA. Mehnat faoliyatining psixologik tarkibi xususida mulohaza	109
Shavkat G'AFOROV. Ijtimoiy madaniy muhit va shaxsning psixologik salomatligi	111
Go'zal YUNUSOVA. O'smirlarda deviant xulqni shakllantiruvchi ijtimoiy-psixologik omillar va uning profilaktikasi	115
MAKTABGACHA VA BOSHLANG'ICH TA'LIM	119
Nigora MUXITDINOVA. "Ilk qadam" o'quv dasturida jismoniy tarbiya masalalarining yoritilishi	119
Go'zal QURBONOVA. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari katta guruh bolalarida gender tolerantlikni shakllantirishda o'yin texnologiyalari	124
Shabnam YUSUFZODA. Boshlang'ich sinf husnixat darslarini innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etish	127
O'g'iljon OLLOQOVA. Intensiv ta'lim asosida boshlang'ich sinf ona tili darslarini tashkil etish	131
FILOLOGIYA VA TILLARNI O'QITISH	135
Muqaddas TO'RABOYEVA. 8-sinf ona tili darslarida topshiriqlar asosida o'quvchilarning lingvistik kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	135
Дилором ШОДИЕВА. Проектная работа по приобретению общих и профессионально-языковых компетенций студентами вузов на примере организации полилога-дискуссии	139
Akram QILICHEV. RUxalq maqollarida "ayol" konseptining salbiy xususiyatlari	145

Shabnam YUSUFZODA
Buxoro davlat universiteti
Boshlang'ich ta'lim metodikasi
kafedrası o'qituvchisi

BOSHLANG'ICH SINIF HUSNIXAT DARSLARINI INNOVATSION TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA TASHKIL ETISH

Maqolada dars jarayoniga hozirgi kunda yuqori imkoniyatlarga ega bo'lgan innovatsion texnologiyalarni joriy qilish imkoniyatlari bayon qilingan. Innovatsion ta'lim vositalarining yuqori darajadagi imkoniyatlari tahlil qilingan.

***Kalit so'zlar:** texnologiya, innovatsion texnologiya, dastur, kompyuter, axborot texnologiyalari, elektron interfaol doska, SMART Notebook.*

В статье описаны возможности внедрения в учебный процесс инновационных технологий, которые в настоящее время имеют высокий потенциал. Анализируется высокий потенциал инновационных средств обучения.

***Ключевые слова:** технология, инновационная технология, программное обеспечение, компьютер, информационные технологии, электронная интерактивная доска, SMART Notebook.*

The article describes the possibilities of introducing innovative technologies into the teaching process, which now have high potential. The high potential of innovative educational tools is analyzed.

***Key words:** technology, innovative technology, software, computer, information technology, electronic interactive whiteboard, SMART Notebook.*

Kirish. Innovatsion ta'lim sharoitida axborot texnologiyalarning jadal rivojlanishi keyingi yillar ichida insoniyat shaxsining shakllanishiga juda katta hamda salmoqli iz qoldirmoqda. Zamonaviy axborotlar, reklamalarning tezda kirib kelishi, televideniya kompyuter texnologiyalarining qo'llanishi, elektron o'yinchoqlar va kompyuterlarning keng tarqalishi bola tarbiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada u yaxshi ko'rgan o'yinlar va sevimli qahramonlari ham o'zgaradi. Bu holat bora-bora bolaning qiziqishlariga ham ta'sir o'tkazmay qolmaydi.

Mubolag'a emas, umumta'lim maktablarida, hatto, boshlang'ich sinflarda ham o'qish boshlanganda bu ma'lum qulaylikni his etish mumkin. Bugungi kunda barcha maktablarda texnologik sinflar bor. Maktab ta'limini rivojlantirish Davlat umummilliy dasturini amalga oshirishning yo'nalishlaridan biri "Maktablarni zamonaviy o'quv va laboratoriya uskunalari, kopyuter texnikasi, darsliklar va o'quv-usubiy materiallar bilan ta'minlash" [1] hisoblanadi. Bu Dasturning amalga oshirilishi maktablarimiz hayotini tubdan o'zgartirib yuborishga qodirdir.

Ta'kidlash joizki, eskirgan o'quv dasturlari va metodik usullar o'quvchilar bilimining pasayishiga olib keladi. O'qituvchilardan esa o'qitishning yanada zamonaviy usul va vositalarini izlashga undaydi. Bunday vositalardan biri bu innovatsion texnologiyalardir.

Umumta'lim maktabining o'quv va o'quv jarayonidan tashqari faoliyatida innovatsion texnologiyalarning qo'llanilishi bolada o'qish motivatsiyasi o'sishining va ijodiy imkoniyatlari rivojlanishining samarali xususiyatlaridan biridir.

Bir qator pedagoglar boshlang'ich sinf o'quvchilarida kompyuter savodxonligining erishishida ikkilanadilar. Ularning ba'zilar kompyuterlar faqat sinfda bolaning e'tiborini chalg'ituvchi yana bir vosita deb hisoblasalar, boshqalari esa hisoblash texnikasi sohasida jiddiy professional tayyorgarliksiz o'qituvchilarning darslarda kompyuterlardan foydalanishi va kompyuter savodxonligiga bolalarni o'rgatish mumkin emas deb ta'kidlaydilar. Uchinchilari esa kompyuterlardan doimiy foydalanish maktabda shunday bir holatga olib keladiki, unda insoniyat kompyutersiz sonlarni na qo'shish, na hisoblay olishga qodir bo'lishi xavfini ifodalaydilar. Yana bir muhim qarshilik mavjud bo'lib, u bolalarning bir-biri bilan kam muloqotda bo'lishi muammosidir. Chunki kompyuter zamonida ular vaqtlarining ancha qismini kompyuterda o'tkazishadi.

Ayni zamonda maktabni informatsion asrga adaptatsiyalanishidan boshqa chorasi yo'q. Hisoblash texnikasi bilan tanishish bunday adaptatsiyaning faqat bir qismi sanaladi. Adaptatsiyaning asosiy maqsadi shundaki, bolalarni axborot - ma'lumotlarni qayta ishlashga o'rgatish, topshiriqlarni bajara olishga, insonlar bilan muloqot qilish va jamiyatdagi o'zgarishlar mohiyatini tushunishga o'rgatish zarurdir. Kompyuter maqsadlari matematika, ijtimoiy fanlar, tabiyot va ona tili darslarida amalga oshirilishi lozim. Bunday integratsiya bir yil davomida tugatilishi yoki bir qaysidir loyihani amalga oshirilish natijasi bo'la olmaydi.

Aksincha, bu oxiri yo‘q jarayondir. U o‘quv jarayonini umumiy kompyuterlash maqsadlarining birligini o‘z ichiga oladi. Uning amalga oshirilishi ma‘muriyat o‘qituvchi va pedagoglarning hamkorlik ishi natijasida erishish mumkindir. Kompyuterlashtirishning sotsial qirralari, asosiy usullar va vazifalar yechimidagi yondashuvlar, ma‘lumotlarni qayta kompyuterda ishlash usullari sekin-asta murakkablashadi va matematika, tabiyot, ijtimoiy fanlar va ona tili darslarida turli usullar bilan muhokama etiladi. Bunday vaziyatda kompyuter o‘quvchi va o‘qituvchi o‘rtasida axborot - ma‘lumot almashish vositasi bo‘lib qoladi.

Innovatsion ta‘lim sharoitida innovatsion texnologiyalarning qo‘llanishi diapazoni juda katta: innovatsion texnologiyalar ham ta‘lim obyekti, ham ta‘lim vositasi (usuli)dir. Ya‘ni kompyuterlashtirish ta‘limotining 2 yo‘nalishi bo‘lishi mumkin: informatika o‘rganish va turli predmetlarni (fanlarni) o‘rganishda undan foydalanish. Bunda innovatsion texnologiyalar o‘rganish samaradorligining oshirilish usuli hisoblanadi. Innovatsion texnologiyalar o‘quv ma‘lumotlarini taqdim etish imkoniyatlarini ancha kengaytirdi. Rang, grafika, tovush, videotexnikaning zamonaviy vositalarini qo‘llash turli holat va muhitni modellashtirishga imkon beradi.

Innovatsion texnologiyalar o‘quvchi motivatsiyasini kuchaytiradi. Innovatsion texnologiyalardan foydalanib turib, o‘quvchi topshiriqning yechimini kerakli yordamga tayangan holda oxirgacha yetkazish imkoniga ega bo‘ladi. O‘quvchi bajarayotgan topshiriqlarning tiplari anchagina kengayadi: tuzish, dasturlash va hokazo.

Innovatsion texnologiyalar o‘quvchi faoliyati ustidan nazoratni sifatli o‘zgartirishga imkon beradi, ko‘pgina hollarda esa nafaqat xatoni hisobga olib ko‘rsatadi, balki uning paydo bo‘lish sababini o‘z vaqtida aniqlab, bekor qilish uchun xarakterini aniq belgilaydi. Kompyuter o‘quvchilarga “2” baho qo‘ysa, ular tezda buni tuzatishga shoshiladilar. O‘qituvchi o‘quvchini tartib-intizom va e‘tiborli bo‘lishga chaqirishi shart emas. Chunki ekranda 2-3 daqiqadan so‘ng keyingi topshiriq paydo bo‘ladi.

Innovatsion texnologiyalar o‘quvchilarda o‘z faoliyatlari refleksiyasining shakllanishiga yordam beradi. Innovatsion texnologiyalarning qo‘llanilishi darsni yanada qiziqarli, zamonaviy qiladi, individual o‘rganish yo‘lga qo‘yiladi, Baholash sistemasi yanada adolatli bo‘ladi, shubha hamda gumonlarga, bahs-u munozaralarga o‘rin qoldirmaydi.

O‘quvchi shaxsining ehtiyojlari, qiziqishlarining rivojlanishi va shakllanishi turli usullar bilan , shuningdek, tasviriy san‘at usullari bilan ham amalga oshiriladi.

O‘quvchilar mustaqil tasviriy faoliyat bilan birga rasmlar, haykallar, arxitektura va dekorativ-amaliy san‘at asarlarini qabul qilishga tayyor bo‘lgandagina muvaffaqiyatga erishishi mumkin.

Boshlang‘ich maktab o‘qituvchisi bolalarni o‘qishga o‘rgatishi, ularning bilish ehtiyojlarini rivojlantirishi shart. Zaruriy ilmiy asoslarni o‘zlashtirib olish uchun bilish vositalarni ta‘minlashi lozim. Shuning uchun asosiy maqsadlardan biri o‘quv-biluv jarayonlarini rivojlantirishdir. O‘quv-biluv faoliyati biluv jarayonlarni, mantiqiy fikrlashni, e‘tiborni, xotirani, nutqni, tasavvurni rivojlantiradi, o‘qishga bo‘lgan qiziqishni qo‘llab-quvvatlaydi. Bu barcha jarayonlar o‘zaro bog‘liqdir.

Elektron interfaol doska – bu sensorli kopyuterga ulangan ekran bo‘lib, kompyuterga ishni boshlash uchun interfaol doska yuziga qo‘l tegizsangiz bo‘ldi, u ishlab ketadi.

SMART Notebook nomli maxsus ta‘minlash dasturi esa interfaol doskalarda ishlashni osonlashtiradi, matnlar va audio - videomateriallar ustida ishlashni ta‘minlaydi.

SMART Technologies Inc. (www.smarttech.cjm) kompaniyasi 1991-yil birinchi interfaol doskani chiqardi. Shundan beri SMART mahsuloti butun dunyoda cheksiz muvaffaqiyat qozonib kelmoqda.

Doska (sinf taxtasi) taraqqiyotining eng yuqori cho‘qqisi bu elektron interfaol doskalar hisoblanadi. Bu doskalar ham xuddi oddiy doskalarga o‘xshaydi. Lekin unga har nima yozilsa tezda shaxsiy kompyuter ekraniga chiqadi. Yozilgan informatsiya fayl shaklida saqlanadi hamda printerdan chiqarilishi mumkin. Elektron interfaol doskalarining eng yaxshi va qulay tomoni shundaki, unda animatsiyalar imkoniyati juda yuqori. Rasm chizish, qo‘shish, ma‘ruza matnlarini tayyorlash va boshqa shunga o‘xshash ishlarni rangli va animatsiyalar yordamida tez va sifatli bajarish imkoniyati mavjud.

Rossiyaning umumta‘lim maktablarida 1996-yildan beri bu doskalardan foydalanadilar. Mazkur doskalardan boshlang‘ich sinflarda keng foydalanish yaxshi samara beradi. Elektron interfaol doskalar o‘zining katta imkoniyatlari bilan kishini lol qoldiradi. O‘quvchi unda oddiy bo‘r bilan emas rangli “qalamchalar” bilan yozishi va chizishi mumkin. Bu ishda hech qanday chegara yo‘q. O‘quvchilar katta qiziqish bilan bu doskadan foydalanadilar. O‘zlarining layoqatlarini bu doska orqali yanada kengroq namoyon etish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Ustozlarimiz uchun ham bu elektron interfaol doskalar katta imkoniyatlar eshigini ochib beradi. Masalan, ustozlarimiz boshlang'ich sinflarda husnixat darslarini ushbu doska orqali nihoyatda qiziqarli hamda samarali tashkil etish imkoniyatini qo'lga kiritadilar.

Ustozlarimiz tajribalaridan ayonki, birinchi sinfda yozuv mashqlarini tashkil etish birmuncha murakkab vazifa hisoblanadi. Bu uchun birinchi navbatda tayyorgarlik mashqlarini yaxshi tashkil etish zarur. Oddiy doskada tayyorgarlik mashqlarini bajarish uchun o'quvchilarni qora va rangli bo'rlar bilan ta'minlash lozim. Agar elektron interfaol doskadan foydalanilsa bo'r va lattaga umuman hojat qolmaydi. Elektron interfaol doskalarda xohlagan narsani xohlagan rangda yozish mumkin. Bu ham ortiqcha mehnat va pulni tejaydi,

tozalik gigiyenasini ta'minlaydi hamda o'quvchilar qiziqishini yuqori darajada ko'tarib, samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Tayyorgarlik davrida o'tkaziladigan mashqlar ma'lum darajada guruhlarga bo'lib, avval sodda, keyin murakkabroq mashqlarni bajarish lozim. Masalan, birinchi guruh mashqlarida o'quvchilar chiziq ustida muayyan masofalarda nuqta qo'yib chiqish mashqini bajarishlari kerak. Bu hol o'quvchilarga zerikarli tuyuladi. Shu bois o'qituvchi rangli bo'rlardan foydalanib, shogirdlari qiziqishini oshirishga erishadi. Elektron interfaol doskalarda esa bu ish oddiy tus oladi. O'quvchi nuqtalarni xohlagan rangda yozishi mumkin. Masalan, birinchi nuqtani ko'k rangda, ikkinchisini qizil rangda, uchinchisini yashil rangda va hokazo. Tayyorgarlik mashqlari sirasiga turli xildagi geometrik figuralar, bayroqchalar, daraxtlar maketi, turli shakl va hajmdagi tayyoqchalarni chizish ham kiradi. Bu ishlarni elektron interfaol doskalar yordamida tez va sifatli tarzda o'quvchilarga o'rgatish mumkin. Masalan doskaning bir burchagida chizilgan kichik ilmoqchani sinf oxirida o'tirgan o'quvchi yaxshi ko'rolmasligi mumkin. Elektron interfaol doska orqali har bir yozilgan va chizilgan narsa xohlagan kattalikda ko'rsatilishi mumkin. Bu imkoniyat husnixat darslari samaradorligini oshirishga katta yordam beradi. Mazkur doskalarni osonlik bilan bir necha qismga bo'lib, birdaniga bir necha o'quvchiga topshiriqni bajartirish mumkin. Bajirilgan topshiriqlar kompyuter xotirasiga kiritilib boriladi. Ma'lumot xohlagan vaqtda orqata qaytarilib, qayta-qayta ko'rilish mumkin. Oddiy doskada esa yozilgan narsa o'chirilsa tamom. Uni qayta ko'rish imkoniyati yo'qoladi. Elektron interfaol doskada esa uni xohlagan vaqtda qaytadan ko'rish va tahrir etish imkoniyati mavjud.

Alifbe davrida bolalarni yozishga o'rgatish juda muhimdir. Bu davrda o'quvchilarga harf va uning unsurlari amaldagi "Alifbe" kitobida ko'rsatilgan tartibda o'rgatiladi.

Alifbe davrida bajariladigan asosiy grafik ishlar quyidagilardan iborat:

- kichik va bosh harflarni alifbe tartibida yozish;
- harflarni bo'g'in va so'zlarda qo'shib yozish;
- qo'l harakatini uzmay yozishga o'rgatish;
- harflarning qiyaligini va enini to'g'ri saqlashga o'rgatish.

Mazkur ishlarni oddiy doska yordamida o'quvchilarga o'rgatish o'qituvchidan katta zahmatni talab etadi. Ustoz bu ishni samarali tashkil etishi uchun katta hajmda ko'rgazma qurollar tayyorlashi lozim. Agar ushbu ishlar elektron interfaol doskalar yordamida o'quvchilarga tushuntirilsa ham samarasi katta bo'ladi ham o'qituvchining mehnati ancha yengil bo'ladi. Ijodkor o'qituvchi elektron interfaol doskalardan juda yaxshi foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Mazkur doska yordamida "Alifbe" darsligining xohlagan varag'i va yo sahifasini o'quvchilarga kattalashtirilgan holda ko'rsatish mumkin. Unda har bir o'tilishi lozim bo'lgan harfni unsurlarga bo'lib o'tish imkoniyati nihoyatda kattadir.

Ikkinchi, uchinchi va to'rtinchi sinflarda ham o'quvchilarni chiroyli yozishga o'rgatishga elektron interfaol doskalardan foydalanish mumkin.

Husnixat darslarini elektron slaydlardan ham foydalangan holda samarali va qiziqarli tashkil etish hamda o'tkazish mumkin. Elektron slaydlar kompyuter orqali tayyorlanadi. Dars mashg'ulotini ham elektron slayd tarzida tayyorlash mumkin. Bunda turli xildagi animatsiyalardan keng foydalanish imkoniyati mavjud.

Har bir harfni o'rgatish uchun maxsus elektron slaydlar tayyorlash mumkin. Bu ham qiziqarli ham samarali bo'ladi. O'quvchi darsni o'qituvchi so'zidan emas, balki kompyuterda chiroyli animatsiyalar bilan jihozlangan o'yinlar orqali o'zlashtirib boradi. Umuman olganda husnixat darslarini elektron slaydlar orqali o'rgatib, yuqori samaradorlikka erishish mumkin.

Adabiyotlar

1. 2004-2009-yillarda maktab ta’limini rivojlantirish davlat umummilliy dasturi to’g’risida. – O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. Xalq so‘zi. 22-may 2004- yil №108 (3383).
2. Yusufzoda S., Ortiqova S. Improving the methods of developing thinking ability of primary school students in mathematics //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2021. – T. 11. – №. 4. – C. 1458-1463.
3. Y. S. DEVELOPMENT OF LOGICAL THINKING IN MATHEMATICS LESSONS AS THE BASIS FOR IMPROVING THE QUALITY OF THE EDUCATIONAL PROCESS.
4. Yunus Y. S. et al. Use of innovative technologies in improving the efficiency of primary school students //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – T. 11. – №. 1.
5. YUSUFZODA S. O‘QUVCHI MANTIQUIY TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ. – 2020. – Т. 1. – №. 1.
6. Yunus Y. S. Features of Logical Thinking of Junior Schoolchildren //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – Т. 10. – №. 1.
7. Yusufzoda S. Organization of independent work of students in mathematics //Bridge to science: research works. – 2019. – C. 209-210.
8. Yunus Y. S. Methodology Of Teaching Assignments To Work With Non-Standard Solution In Primary School Mathematics Education //The American Journal of Social Science and Education Innovations. – 2021. – Т. 3. – №. 02. – C. 439-446.
9. Azimov Y., Babaeva S. Use of innovative technologies in lessons of writing in primary classes //Bridge to science: research works. – 2019. – C. 214-218.
10. YARASHOV M. BOSHLANG ‘ICH SINF MATEMATIKA TA’LIMINI IJODIY TASHKIL ETISHDA TA’LIM TAMOYILLARINING O ‘RNI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ. – 2020. – Т. 1. – №. 1.
11. Jobirovich Y. M. The Role Of Digital Technologies In Reform Of The Education System //The American Journal of Social Science and Education Innovations. – 2021. – Т. 3. – №. 04. – C. 461-465.
12. Косимов Ф. М., Ярашов М. Ж. ТВОРЧЕСКИЕ САМОСТОЯТЕЛЬНЫЕ РАБОТЫ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ //ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ НАУКИ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: ДОСТИЖЕНИЯ И ИННОВАЦИИ. – 2020. – С. 178-181.
13. Jobirovich Y. M. Advantages of the Introduction of Digital Technologies into the Educational Process //Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT. – 2021. – Т. 7. – C. 17-20.
14. Olloqova M. O. Intensive education and linguistic competence in mother tongue //ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL. – 2021. – Т. 11. – №. 1. – C. 580-587.
15. Olloqova O. M. ONA TILI DARSLARIDA INTENSIV TA’LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 6. – C. 1025-1029.
16. Mamanazarovna O. U., Gulnoza M. USE OF DIDACTIC GAMES IN MOTHER TONGUE LESSONS. – 2021.
17. Sayfullaev G., Alimova L., Ollokova U. Formation of environmental knowledge in pupils of second class in the lessons the world around us //Bridge to science: research works. – 2019. – C. 206-208.
18. OLLOQOVA O. ONA TILI TA’LIMIDA INTENSIV TA’LIM TEXNOLOGIYALARINI QO‘LLASHNING NAZARIY METODOLOGIK ASOSLARI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 1. – №.

“PEDAGOGIK MAHORAT” JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

1. Maqola boshlanishida Universal oʻnlik koʻrsatkich (OʻUK) beriladi.

Quyidagilar alohida qatordan boshlab kiritiladi:

1) maqola sarlavhasi (oddiy harflarda, masalan: Abdulla Qodiriyning tasvirlash mahorati);

2) muallif(lar)ning familiyasi (toʻliq), ismi va otasi ismining bosh harflari;

3) maqolaning annotatsiyasi (probellar bilan birga 500 belgidan iborat), annotatsiya kursiv bilan beriladi va bir qator tashlagan holda asosiy matndan ajratiladi;

4) kalit soʻzlar (5–10 ta).

2. Maqola matni “Microsoft Word” dasturida tayyorlanib, “Times New Roman” 14 oʻlchamli shriftida, satrlar orasi bir interval, sahifa chetlari chapdan 3 sm, yuqoridan va pastdan 2 sm, oʻngdan 1,5 sm, xatboshi 1,25 sm qoldirgan holda teriladi va elektron varianti bilan (fleshka yoki CDda) topshiriladi.

Maqola matnida boshqa shriftlardan foydalanilgan taqdirda bunday shriftlar muallif tomonidan elektron variantda taxriyatga taqdim etilishi lozim.

3. Maqolaning umumiy hajmi (rasm, jadval va diagrammalar bilan birgalikda) 8 sahifadan kam boʻlmasligi (annotatsiyalar, kalit soʻzlar va adabiyotlar roʻyxati bu hisobga kirmaydi) talab qilinadi. Jurnal uchun eng maqbul hajm 8-10 sahifa oraligʻida.

4. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan boʻlsa, ular oq-qora ranglarda chizilgan boʻlishi, aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarining toʻliq izohi yozilishi lozim. Maqolada matnida rang vositasida maʼno farqlashga xizmat qiladigan rasm, chizma va diagrammalarining boʻlishi mumkin emas.

Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

Adabiyotlar roʻyhati lotin alifbosiga transliteratsiya qilinadi.

Maqolaga mualliflar haqida maʼlumot ilova qilinadi.

Muallif(lar) haqidagi maʼlumot quyidagilarni oʻz ichiga oladi:

– muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasining ismi (toʻliq)

– ilmiy darajasi (agar boʻlsa)

– ish joyi, boʻlim, vazifasi (qisqartirmagan holda).

Muallif haqida ingliz tilidagi maʼlumotlar quyidagilarni oʻz ichiga oladi:

1) muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasi ismining ingliz tilidagi varianti, maqola nomi va muallif ish joyining ingliz tiliga tarjimasi, masalan: Dilmurod H. Quronov, Andijan State University (Andijan, Uzbekistan). E-mail: kuronov@rambler.ru

COMPOSITION OF LYRICAL WORK

2) kalit soʻzlarning ingliz tiliga tarjimasi;

Foydalanilgan adabiyotlarning ingliz tilidagi varianti (References) APA-2010 standarti boʻyicha tayyorlanishi zarur.

1. Kitoblarni berish tartibi:

Esin, A.B. (2000) Printsipy i priyemy analiza literaturnogo proizvedeniya [Principles and techniques of analyzing literary work]. Moscow: Flinta.

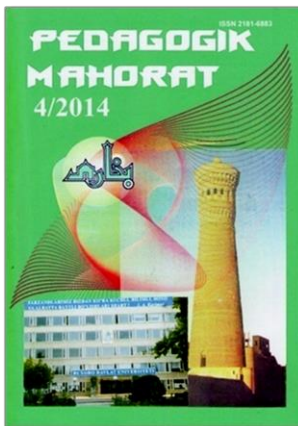
Rakhimzhonov, N. (2012) Intellektual sheʼriyatning tabiati [Nature of intellectual Poetry] In: Istiqlol va bugungi adabiyot [Independence and Modern Literature]. Toshkent: Teacher. pp. 145–155.

2. Maqolalarni berish tartibi:

Suyarov, M. (2008) Peyzash sheʼriyatida kompozitsiya [Composition in landscape poetry]. Oʻzbek tili va adabiyoti [Uzbek language and literature]. 1. pp. 72–75 (In Uzb.).

3. Internet manbalarini berish tartibi:

Belova, E. A., Kilkeeva, Yu. A., & Trenogina, A. A. (2014). *Tendencies of the world market of transportation and logistics services development*. Retrieved from http://pnu.edu.ru/media/ejournal/articles-2014/TGU_5_336.pdf (in Russ.)

Buxoro davlat universiteti muassisligidagi
“PEDAGOGIK MAHORAT”
ilmiy-nazariy va metodik jurnali
barcha ta’lim muassasalarini
hamkorlikka chorlaydi.

Pedagoglarning sevimli nashriga aylanib ulgurgan “Pedagogik mahorat” jurnali maktab, kollej, institut va universitet pedagogik jamoasiga muhim qo‘llanma sifatida xizmat qilishi shubhasiz.

Mualliflar uchun eslatib o‘tamiz, maqola qo‘lyozmalari universitet tahririy-nashriyot bo‘limida qabul qilinadi.

Manzilimiz: Buxoro shahri, M.Iqbol ko‘chasi 11-uy
Buxoro davlat universiteti, 1-bino 2-qavat, 208-xona

Tahririyat rekvizitlari:

Moliya vazirligi g‘aznachiligi

23402000000100001010

MB BB XKKM Toshkent sh. MFO 00014 INN 201504275

BuxDU 400110860064017094100079001

Pedagogik mahorat: rivojlanamiz va rivojlantiramiz!

<p>PEDAGOGIK MAHORAT</p> <p>Ilmiy-nazariy va metodik jurnal</p> <p>2022-yil 1-son (83)</p> <p>2001-yil iyul oyidan chiqa boshlagan.</p> <p>OBUNA INDEKSI: 3070</p>	<p>Buxoro davlat universiteti nashri</p> <p>Jurnal oliy o‘quv yurtlarining professor-o‘qituvchilari, ilmiy tadqiqotchilar, ilmiy xodimlar, magistrantlar, talabalar, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari hamda maktab o‘qituvchilari, shuningdek, keng ommaga mo‘ljallangan.</p> <p>Jurnalda nazariy, ilmiy-metodik, muammoli maqolalar, fan va texnikaga oid yangiliklar, turli xabarlar chop etiladi.</p> <p>Nashr uchun mas’ul: Alijon HAMROYEV. Musahhih: Muhiddin BAFAYEV. Muharrir: O‘g‘iljon Olloqova</p>	<p>Jurnal tahririyat kompyuterida sahifalandi. Chop etish sifati uchun bosmaxona javobgar.</p> <p>Bosishga ruxsat etildi 28.02.2022 Bosmaxonaga topshirish vaqti 03.03.2022 Qog‘oz bichimi: 60x84. 1/8 Tezkor bosma usulda bosildi. Shartli bosma tabog‘i – 20,6 Adadi – 100 nusxa Buyurtma № 76 Bahosi kelishilgan narxda.</p> <p>“Sadriddin Salim Buxoriy” MCHJ bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona manzili: Buxoro shahri M.Iqbol ko‘chasi 11-uy.</p>
---	---	---